

## IDAZLEAK

# NOBERE GOMUTAK

Gitxien uste dan idatzia izaten jatzu sarri zabaldu ta irakurriena. Zergaitik ori? Olakoetan ereiten ei doguz, Unamuno'ren eritxiz, geure pentsamentu bikain zorrotzak.

Ni be, beste zer askoren artean, onako pentsamentuak eta gertaerak paper mutxikiñetan jarten asi nintzan urte batzuk direla. Eta or azkenez, gitxik asko dagiala-ta, liburu mardula osotzeko beste lan.

Irudikizunak ezker-eskuma zabaldu ta gauzak benetan artu ezker, beti ta noiznai da aintzagarri soloa naiz sendi bat ugarituz ikustea. Era berean errialdeko literatura be; gurea, barriz, askoz nabarmenago biurtu oi jaku ugaritasun orren ederpean. Ez ete diñozu oso urria dala gure literatura? Beraz, liburu barri bat erne-tean, pozari emon bearra daukazu.

Eta nik liburu barri bat argitaratu dot. "Oroi-txinpartak?" Bai, orixe! Oraintsu kaleratu dana, 474 orrialdeko lan apaiña, diñoenz. Neure gomutak dira, ta larogei urteko gomutak. Urte askokuak, ezta? Egia, neure bizitzako oroipenak. Aizea lez astrapaladan iges joan diran urteetako oroitzak.

Gizonak bizi izanez eta idazleak lumari eragiñez, arima zatiak erein daroaz lugiñak solo autatuan azia legez, arian-arian, idazle bera sarri konturatu barik, zer dan eta nor dan, barruan sortu ta dakazan pentsamentu ta pentsaerak azaldu nai ditunak eta argitara emon nai ez leukezanak... Or geratzen dira aur jaio-barri antzera soin-dardar\_ intziriz esku maitekor batzuen zain.

Orixen dozu nire seme barri au. Ez egiozu murzin, ez bai dau merezi.

Esan dot, luzaro bizi izana nozu. Bizitz-epe onetan, ez dira urte gitxi euskal arloan, lan eta lan, erre ditudanak: euskal lanak, liburuak, itzaldiak... aldizkariak sortu ta aurrera atera ("Karmel". "Olerti"). Euskalerriko eguneroko ta ta aldizkaririk geienetan lankide: iñork lanik eskatu ba'daust ez dot izan adorerik olakoari ezetz esateko. Neuk be, gaur arte, ez neban uste ainbeste lan burutu nebanik. Baiña or dozu egiñaren ekarria.

Neure lanean ez naz izan, egia autortzeko, goratua azalez beintzat. Neu be ez naz sekula txalo billa ibilli.

Bertoko ta kanpoko idazlerik asko negartzen dira, berbaz eta idatziz, zori oni alaka; Unamuno bera orrela ibillia dogu: aduaren agin-erakustea, itaregiaren antzera jokatur. Baiña, idazle txepel, ez ikaratu: egiak eta egiñak oparo saritzen.

Etsairik ez, baiña B. Etxepare'k izan zituan lako "izterbegiak" izan ditut polito inguruan; au ez da giro ta ezaugarri txarra izaten, lanean gogotsuago ekiteko eztena izan oi da-ta. Zer da "izterbegi"? Sinpatirik ez eukitea: lanak ixil-azo, muzin egin, txirotu, gaiñetik zapart egin, aitatu ez—. Euskera arrunt edo kalekoan "ondamu" edo "bekaitz" deritxo oni. Ezta iñolaz be birtute txalogarria.

Gaitz au, egia autortzen asi ezker, errialde guztietako idazleena da. Pekatu zabala nunbait. Sarri kidekoak eta ogibide bardiñekoak dozuz, alkarrekin, etsairik bizi gordiñenak. Ni Dueso'n egon nintzanean (1937-1938) an asko ziran olakoak, eta orixe zan esaten genduan. Nobera izan nai aurrelari, besteak baiño geiago. Ezin besteren onik iruntsi.

Baiña egiak, urak lez, bide egiten; euskal errian ba-dira olako eredu bikaiñak, aitz sendo ta tinkoak erditik arrakalduz egiñak. Nik sarri esana Amoroto'ko Zaindari dan Tours'ko Martin deuna gogora ekarriaz: azillaren 11'an dala Santu ospetsu orren eguna. Baita beste oldozkun au be: "Guk emen Larrea'n lau belarri-aundi daukaguz, jan ta lo patxadaz bizi diranak, baiña San Martin inguruan...

Dana dala emen daukazu, irakurle, nire bizitza. Neuk esana ta edestua. Ez da nobela antzera neuk asmatua, urtez urte bizi izana baiño. Euskal erriko azken istori barruan, euskal literatura barrutian oso-osorik bizi izana.

Iru zaitu daukaz idatzi onek, gaia naiko ondo egokitzen dabenak. Onela: 1) *Praille*; 2) *Gudarien Kapellau*, eta 3) *Idaz-lanak*.

Lenengo zatiak 148 orrialde ditu, bigarrenak 148 eta irugarrenak 146. Konturatu barik Dante'ren "Jainko Antzerkia"-ren pareko urten eustan; arek be iru zatitan

banatzen dau bere komedia: *Infernua*, *Garbitokia* ta *Paradisua*. Lenengoak XXXIV, bigarrenak XXXIII eta irugarrenak XXXIII kantu. Platon'ek diñoanez, neurria beti eder.

Lenengo zatiaren aurkibidea, ugaria da benetan, neure praille bizitzeari dagokiona. Ikasketak Larrea'n, profesia eguna, Markiña, Gasteiz eta Begoña'n ikasle. Meza barria Markiña'n. Eleiz-karrera amaiturik, Larrara, emengo bizitza ta lanak, gerra, gudari, espetxean, Hoz de Anero'n, Gasteiz, Logroño. Eremuan nagusi, Larrea'n, Eibar, izlari ta idazle, 1957tik gaur arte Zornotza'n, Larrako komentuan. Artu-emonak; euskera batua, Olerki-egunak, itzaldiak, jaiak, Zornotzako umetxoen olerki-egunak.

Bigarren zatian, gudarien kapellau lez agertzen naz. Gerra, nainundik erasoka; Irun sutan, Gipuzkoa frankotarren mende, jentea igeska sorkalderantz; Araba motel, Bizkaia sendo ta kementsu; Estatutoa; gudarien arimazaiñak. Ni "Kirikiño" gugari taldeaz, Kanpanzar eta Intxorta bitartean. Jose Mrrria Korta ta Saseta jausi dira Oviedo ondoan. Gu Ubera ta Basalgotan; apirilaren 25; Gernika sutan; Birkargi, Fika, Sollube, Artxanda. Bilbo jausi da, Jose Antonio Agirre'ren azken mezua; Enkartaaldean, Laredo, Santoña. Espetxeratuak = 14 tiroz il dabez; espetxeko bizimodua. Nanklares, Dueñas, Karmona... Lakiotik iges.

Irugarren zatian neure liburuak datoz, urrenez urren aitatuak eta berezituak. Ikasle ta euskal idazle Markiña'n, Gasteiz'en eta Begoña'n; Donostiako "Euskal Esnalea"-n eta Zornotza'ko "karmengo Argia"-n idazten dot; "Karmel" (1950), "olerti" (1959); Milla euskal Olerki eder", "iru poema", "Eguneroko Meza", "Onbidea", "Gure Bertsolariak", "jolasketa", "Enbeita oleskari", "Bergili", "Abarrak", "Larrea eta Karmeldarrak", "Goiznabar", "Gure Urretxindorra", "Euskal Literatu-

ra" (5 ale argitaratuak), "Olerkiak-Lauaxeta", "Eskutitzak", "Eun maite-olerki onenak", "Euskal Elertia", "Lamiñak", "Egoitzak", "Arana-Goiri, olerkari", "Euskaldunak eta osasuna", "Nere baserria", "25 Antzerki labur", "Jainko Antzerkia", "Odisea", "Olerki guztiak", "Faust", "Ipuñak", "Gernika"...

Eta beste oneik írarkolan: "Eguerdi" (neure olerkiak) eta Santa Teresak berak idatzitako "Bizitza". Eta besteok oraindik argitaratu bage: "Begoñako Ama", "Lau poema" (R. Tagore), "Iparragirre" (nobela), "Euskalerrria bere zaarrea", "Kontu kontari", "Izlapurra", "Auzia", "Milla euskal olerki eder" (III), "Errendari" Abaren "Olerkiak", "Odak eta Epodoak" (Horazio'ren olerki guztiak, euskeraz eta latinez), eta abar.

Auxe dozu nire liburu "Oroi-txinpartak" deritxona. Eta amaitzeko laket bekik Aurre-Aprreiz'ek, Axangiz'ko euskal erne zentzundunak ZER onen azken zenbakian idazten dauana.

"Euskal-elertiaren arloan —diño-berezitasunez aittetu eta goratu bearrekorik baldin ba'da, auxe, Karmeldar olerkari eta idazle nekagaitz auxe dogu besteakandik berezi bearrekoa.

"Gazte-gaztetan asi eta oraiñarte, beti ekin izan dau-tso euskerea landu eta sendatzeari, bai bere-bcre ta bai itzulpen-lan ederrak egiten geure berbetearen onerako ta elderraren pizkunderako.

"Gure Karmeldar zintzo onentzat ez dauko ezetari-ko ezkuturik eta gogamen-askatasun osoaz idatzi izan ditu bere liburu ta aldizkarietan argitaratu dauskuzan idazlcn jakingarri ta ugariak. Bizkai'ko euskeraz ondo zein Gipuzkoa'ko erri izkera ugarian".

AITA ONAINDIA

